

УДК 33.054.22

АНАЛІЗ АБСОЛЮТНИХ ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКУ БАНКУ ЯК ФАКТОР ЙОГО СТАБІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

О.Г. Жмайлова, к.е.н., доцент

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

В.В. Стрілець, к.е.н., доцент

Сумський національний аграрний університет

У статті висвітлено методика аналізу абсолютних показників прибутку та оцінки впливу основних факторів діяльності комерційного банку на фінансовий результат на основі розрахунку показника доходності власного капіталу з використанням показників прибутку до оподаткування, операційних доходів, активів банку чистого прибутку, вираженого мультиплікативною моделлю, що враховує власний капітал, ефективність управління податками, ефективність контролю витрат, ефективність управління активами та ефективність управління ресурсами. Запропонована схема аналізу дозволить банківським установам оцінити ефективність та економічну доцільність витрат та розширити потенційні можливості використання прибутку.

***Ключові слова:** аналіз, абсолютні показники, прибуток, фінансовий результат, банківська установа, використання прибутку, ефективність.*

Постановка проблеми. Використання на сьогодні існуючих методик аналізу прибутку банківських установ актуалізує необхідність вивчення цього питання, оскільки без належного аналізу неможливе їх подальше дослідження та удосконалення. Дана проблема має велику актуальність не тільки для економічної науки, але і для практичної діяльності фінансового сектору економіки та банківської системи України.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Теоретичні й практичні аспекти, що стосуються методик аналізу прибутку висвітлені у працях багатьох дослідників: М. Д. Білик [1], І. О. Бланка [2], В. І. Блонської [3], Н. С. Степанюк [4], Ю. М. Тютюнника [5], Ю. С. Цал-Цалка [6] та ін. Проте

стабільна прибуткова банківська діяльність потребує комплексного аналізу та поглиблених досліджень абсолютних показників прибутковості.

Формулювання цілей статті. За основну мету статті поставлено проведення аналізу абсолютних показників прибутку та оцінки впливу основних факторів діяльності комерційного банку на величину прибутку на основі розрахунку показника доходності власного капіталу з використанням показників прибутку до оподаткування, операційних доходів, активів банку та чистого прибутку, вираженого мультиплікативною моделлю, що враховує власний капітал, ефективність управління податками, ефективність контролю витрат, ефективність управління активами та ефективність управління ресурсами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз фінансового результату діяльності банку слід розпочинати з оцінки його якісного і кількісного рівня, виявлення ступеню узгодженості отриманого результату з параметрами, які відображені в концепції стратегічного розвитку банку, порівняння фактичного прибутку з його запланованою та базисною величиною, встановлення основних причин цих відхилень.

Результати аналізу показників прибутку певною мірою дозволяють визначити положення (місце) банку серед інших кредитних установ. При цьому необхідно враховувати, що абсолютні показники дають лише орієнтовну картину результатів діяльності банку, яка повинна уточнюватися по мірі проведення аналізу на основі відносних показників прибутковості.

Формування прибутку залежить від таких факторів, як зміна ринкової структури, стратегічні і тактичні коригування політики банку, структурні перетворення в ньому, а також прийняті за досліджуваний період регулюючими органами нормативні та регламентуючі документи.

Більшість банківських операцій та послуг надаються сьогодні не тільки банками, але й іншими організаціями –кредитними спілками, страховими фондами, брокерами, трастовими, лізинговими та іншими компаніями. Їх

кількість в Україні постійно зростає, як і їх вплив на розміри отримуваних банками доходів.

Якісна та кількісна оцінка прибутку та джерел його формування проводиться на основі розробленої моделі формування прибутку банку за даними бухгалтерського балансу та звіту про фінансові результати (табл. 1).

Таблиця 1 – Склад прибутку АТ «Райффайзен банк Аваль» за 2011-2012 рр., тис. грн.

Найменування статті	2011 р.	2012 р.	Відхилення (+,-) 2012р.від 2011р.
А	1	2	3
Чистий процентний дохід	4203680	4541110	337430
Результат від торгових операцій з цінними паперами	61469	(2051)	63520
Результат від торгівлі іноземною валютою	161236	160744	-492
Результат від переоцінки іноземної валюти	47327	58073	10746
Комісійні доходи	1337702	1447464	109762
Комісійні витрати	(186805)	(153212)	-33593
Чисті доходи від разових операцій	-	-	-
Інші операційні доходи	55459	61424	+5965
Резерви під інші активи	(55301)	(99839)	+44538
Резерви за зобов'язаннями	(7489)	(23363)	+15874
Резерв під заборгованість за наданими кредитами клієнтам	(1686687)	(1534734)	-1366047
Адміністративні та інші операційні витрати	1837112	2481778	644666
Прибуток /збиток до оподаткування	2046152	1973838	-72314
Витрати на податок на прибуток	(460603)	(303409)	-157194
Прибуток /збиток після оподаткування	1585549	1670429	84880
Чистий прибуток/збиток	1585549	1670429	84880

Позитивна оцінка рівня прибутку банку з точки зору його структури дається у випадку, якщо склалася тенденція його зростання за рахунок процентних та комісійних доходів. Негативний висновок може бути зроблений тоді, коли ріст прибутку обумовлений, в основному, доходами від торгових операцій з цінними паперами в торговому портфелі банку, торгівлею іноземною валютою, переоцінкою іноземної валюти і т. ін.

В досліджуваному банку сума чистих доходів (т. то сума чистого процентного і чистих непроцентних доходів) за звітний період склали

4541110 тис. грн., а комісійні доходи – 1447464 тис. грн. При цьому, частка достатньо стійких непроцентних доходів складає близько 65% від непроцентних доходів, а питома вага процентних і традиційних непроцентних доходів банку в його чистих доходах складає близько 92%. Це дає можливість зробити висновок про якісний показник прибутку банку за звітний період.

Чистий процентний дохід та комісійні доходи банку є основними складовими його доходів. Отримана банком величина чистих доходів є достатньо великою. Частина її перекрита операційними витратами банку, які складають від чистих доходів 54,6%. Як результат цього, прибуток банку до оподаткування складає близько 4% від чистих доходів.

Серед основних завдань аналізу прибутку за звітний період є оцінка правомірності його формування, правильності проведення операцій по закриттю доходно-витратних рахунків і віднесенню залишків по ним на рахунок прибутків і збитків звітного року.

Факторний аналіз прибутку є наступним етапом його аналізу і дозволяє укрупнено оцінити вплив основних факторів діяльності комерційного банку на величину прибутку, отриманого ним у звітному періоді. Його можна провести на основі розрахунку показника доходності власного капіталу:

$$\text{Доходність вл.кап.} = \frac{\text{Прибуток після оподаткування (чистий прибуток)}}{\text{Власний капітал}} \quad (1)$$

Якщо приведений вище вираз одночасно перемножити та розділити на три додаткових показники (прибуток до оподаткування, операційні доходи, активи банку), то показник доходності власного капіталу може бути розкладений на його складові наступним чином:

$$\text{Доходність вл.кап.} = \frac{\text{Прибуток після оподаткування (чистий прибуток)}}{\text{Прибуток до оподаткування}} \times$$

$$\frac{\text{Прибуток до оподаткування}}{\text{Операційні доходи}} \times \frac{\text{Операційні доходи}}{\text{Активи}} \times \frac{\text{Активи}}{\text{Власний капітал}} \quad (2)$$

Звідси, рівняння для визначення прибутку за звітний період після оподаткування буде мати наступний вигляд:

$$\text{Чистий прибуток} = \text{Власний капітал} \times \frac{\text{Прибуток після оподаткування}}{\text{Прибуток до оподаткування}} \times \frac{\text{Прибуток до оподаткування}}{\text{Операційні доходи}} \times \frac{\text{Операційні доходи}}{\text{Активи}} \times \frac{\text{Активи}}{\text{Власний капітал}} \quad (3)$$

або ж може бути виражене у вигляді мультиплікативної моделі:

$$\text{Чистий прибуток} = \text{Власний капітал} \times \text{Ефективність управління податками} \times \text{Ефективність контролю витрат} \times \text{Ефективність управління активами} \times \text{Ефективність управління ресурсами},$$

або в скороченому вигляді: $\text{ЧП} = \text{К} \times \text{L} \times \text{M} \times \text{N} \times \text{P} \quad (4)$

Вплив кожного із факторів на сукупний показник прибутку в п'ятифакторній детермінованій моделі розраховують методом ланцюгових підстановок.

Таблиця 2 – Розрахунок показників для проведення факторного аналізу прибутку комерційного банку

Показник	Рік		Відхилення (+,-) 2012р. від 2011р.
	2011	2012	
Власний капітал, тис.грн. (К)	6352112	6471862	119750
Ефективність контролю витрат (L)	0,7645	0,7442	-0,0203
Ефективність управління податками (M)	0,4324	0,4620	0,0296
Ефективність управління активами (N)	0,0722	0,0670	-0,0052
Ефективність управління ресурсами (P)	10,4583	11,2045	0,7462
Чистий прибуток, тис.грн.	1585549	1670429	84880

Далі по чергово замінюємо в вихідній моделі значення кожного із показників базисного періоду на звітний. Шляхом віднімання із кожної

наступної підстановки попередньої визначається вплив кожного із факторів (табл.3).

Цілком зрозуміло, що позитивним є вплив на прибуток тих факторів, фактичне значення яких в звітному періоді буде перевищувати його величину попереднього року.

Таблиця 3 – Розрахунок впливу факторів на величину чистого прибутку

Підстановка	Показник					Проміжне значення	Вплив показника
	К	L	М	N	Р		
I	6352112	0,4324	0,7645	0,0722	10,4583	1585549	х
II	6471862	0,4324	0,7645	0,0722	10,4583	1615439	29890
III	6471862	0,4620	0,7645	0,0722	10,4583	1613945	-1494
IV	6471862	0,4620	0,7442	0,0722	10,4583	1680193	66248
V	6471862	0,4620	0,7442	0,0670	10,4583	1457936	-222257
VI	6471862	0,4620	0,7442	0,0670	11,2045	1670429	212493

Як показали проведені розрахунки, збільшення розміру власного капіталу сприяло зростанню прибутку банківської установи на 29890 тис. грн.. Поряд з цим, внаслідок зниження показників ефективності контролю витрат та ефективності управління активами банк не дотримав прибутку до рівня, досягнутого в попередньому році на суму 1494 та 222257 тис. грн., відповідно. При цьому, зниження показника управління активами відбулося під впливом зменшення активів банку при одночасному збільшенні його операційних доходів. Позитивно вплинуло на збільшення прибутку банку на 66248 та 212493 грн., відповідно, підвищення показників ефективності управління податками та ефективності управління ресурсами. З'ясовано, що різниця в витратах на оподаткування прибутку обумовлена податковим ефектом від часових різниць, змінами в оціночних резервах і т.ін.

Актуальною задачею аналізу прибутку є вивчення напрямків його використання. При цьому, оцінці підлягає не тільки та частина прибутку, яка отримана у звітному періоді, а й та, що накопичена за попередні роки.

Прибуток, що залишається в розпорядженні банку, може використовуватися ним на будь-які цілі і напрямки його використання

кредитна організація не зобов'язана розкривати в своїй звітності. Однак, з точки зору менеджерів банку, їм важливо знати наскільки ефективним є витрачання заробленого банком прибутку.

При аналізі, в першу чергу, необхідно приділяти увагу повноті та своєчасності нарахування та сплати податків, оскільки всякі порушення в виконанні податкових зобов'язань є загрозою для банків крупними штрафними санкціями, ударом по іміджу.

Після сплати податків та інших обов'язкових платежів, з прибутку, що залишається в розпорядження банку, т. то чистого прибутку, сплачуються дивіденди акціонерам. Обґрунтування розміру дивідендів здійснюється адміністрацією банку і є однією з найважливіших задач аналізу використання прибутку.

При проведенні аналізу виплати дивідендів необхідно:

- дати оцінку стабільності рівня виплачуваних дивідендів;
- визначити розмір відхилення дивідендів від їх середньої величини, розрахованої за попередні роки;
- встановити їх частку в прибутку банку, розрахувати розмір виплат на одну акцію, провести порівняння їх з показниками конкуруючих банків;
- встановити співвідношення суми дивідендних виплат і сукупних активів банку в динаміці за декілька років.

При цьому необхідно виходити з того, що високий рівень дивідендів обмежує обсяг коштів, спрямованих на створення резервів, знижує можливість формування власного капіталу і потенціал розвитку банку. В цьому зв'язку необхідно проаналізувати, чи достатньо залишається у банку коштів після виплати дивідендів з метою забезпечення його фінансової стабільності, збільшення розміру власного капіталу, гостра проблема в якому сьогодні спостерігається у багатьох вітчизняних комерційних банках. Необхідно порівняти темпи росту виплат дивідендів і темпи нарощування статутного капіталу; визначити частку прибутку, який необхідно спрямувати

на капіталізацію, прослідкувати в динаміці зміну співвідношення накопиченої частини статутного фонду та величини активів.

Таким чином, одним з важливих напрямків аналізу прибутку банку є фінансування за рахунок його розширення, реконструкції та оновлення банком діючих основних фондів, придбання сучасної обчислювальної техніки, відповідного програмного забезпечення, обладнання і т. ін. Ефективність витрат на ці цілі може бути оцінена шляхом визначення їх економічної доцільності та розширення потенційних можливостей використання прибутку.

Список використаної літератури:

1. Білик М. Д. Економічна сутність прибутку в умовах трансформації [Текст] / М. Д. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 11. – С. 130–132.

2. Бланк И.А. Управление прибылью [Текст]: / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр», 1998. – 544с.

3. Блонська В. І. Стратегічне управління прибутком підприємства [Текст] / В. І. Блонська, Н. Я. Нагріна // Науковий вісник національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20 (5). – С. 145–152.

4. Степанюк Н. С. Деякі аспекти побудови економічного механізму прибуткової діяльності підприємства [Текст] / Н. С. Степанюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 4. – Т. 2. – С. 171–173.

5. Тютюнник Ю. М. Формування методики факторного аналізу показників фінансової стійкості підприємств / Ю. М. Тютюнник // magazine.faaf.org.ua/content/view/722/35/

6. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємств та її аналіз [Текст]: Навч. посібник – 2-е вид. перероб. і доп. / Ю. С. Цал-Цалко – К.: ЦУЛ, 2002. – 360с.

АНАЛИЗ АБСОЛЮТНЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ПРИБЫЛИ БАНКА КАК ФАКТОР ЕГО СТАБИЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Жмайлова О.Г.

В статье проведен анализ абсолютных показателей прибыли и оценки влияния основных факторов деятельности коммерческого банка на финансовый результат на основе расчета показателя доходности собственного капитала с использованием показателей прибыли до налогообложения, операционных доходов, активов банка и чистой прибыли, выраженного мультипликативной моделью, которая учитывает собственный капитал, эффективность управления налогами, эффективность контроля затрат, эффективность управления активами и эффективность управления ресурсами. Предложенная схема анализа позволит банкам оценить эффективность и экономическую целесообразность затрат и расширить потенциальные возможности использования прибыли.

Ключевые слова: анализ, абсолютные показатели, прибыль, финансовый результат, банк, использование прибыли, эффективность.

ANALYSIS OF ABSOLUTE BANK OF INCOME AS A FACTOR OF ITS STABLE

Zhmaylova O.G.

In the article the method of analysis of the absolute rates of profit and assesses the impact of key factors on the value of commercial bank income from calculation of the return on equity using the rates of profit before tax, operating income, the bank's assets and net income, expressed in a multiplicative model, accounting for equity, efficiency of tax administration, cost control effectiveness, efficiency and effectiveness of asset management resources. The scheme of analysis will allow banking institutions to assess the effectiveness and economic feasibility of costs and expand the potential use of profits.

Keywords: analysis, absolute values, earnings, financial results, financial institution, the use of profit, efficiency.

Жмайлова О.Г. Аналіз абсолютних показників прибутку банку як фактор його стабільної діяльності / О.Г. Жмайлова, В.В. Стрілець // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія Економіка і менеджмент. – 2013. – Вип. 12 (53). – С. 194-198.